

ASPIRATIONER I KLIMAKRISENS TID

-OM AFBRYDELSER OG ÅBNINGER FOR ALTERNATIVE FREMTIDER

Publiceret: 4. marts 2024

Af: Sharon Kishik

ABSTRACT

Denne artikel undersøger åbninger for forandringer i unges aspirationer. Tidligere forskning har belyst, hvordan moderne uddannelsespolitikker har medført, at strukturelle begrænsninger bliver individualiseret, og at ulighed derved reproduceres gennem aspirationer. Dog har forskningen haft begrænset fokus på åbninger for aspirationer, der kan overskride strukturelle begrænsninger og muliggøre alternative fremtider. Denne artikel anvender Lauren Berlants teoretiske arbejde for at udvikle et analytisk blik for øjeblikke, der potentielt åbner muligheder for alternativer. Baseret på dybdegående interviews med en ung kvinde, Marie, over tre år, undersøger artiklen øjeblikke, hvor Maries bekymringer om klimakrisen synes at afbryde hendes forståelser af aspirationer. Analysen sporer, hvordan Maries oplevelser og beskrivelser indikerer en stillingtagen til bredere politiske implikationer i hendes liv, og hvordan denne proces kan føre til en ny, mere bæredygtig og kollektiv forståelse af aspirationer.

INTRODUKTION

Siden årtusindskiftet har unges aspirationer været et gennemgående emne på den politiske dagsorden (Raco 2009; Gale & Parker 2015; Ravn 2022). I nationer som Storbritannien og Australien har såkaldte 'raising aspiration policies' længe kendetegnet uddannelsespolitiske ambitioner, og skiftende regeringer har konsekvent peget på et løft af unges aspirationer som løsningen på vedvarende udfordringer med lav social mobilitet og høj ulighed (Allen 2014; Reay 2013; Sellar 2013). Også herhjemme har unges aspirationer været genstand for politisk ledelse. Senest har alarmerende prognoser om fremtidig mangel på STEM (Science, Technology,

Engineering, Mathematics) arbejdskraft (Frandsen 2021) medført et utal af offentlige og private initiativer, der søger at forme særligt unge kvinders aspirationer og inspirere dem til at forfølge STEM uddannelses- og karriereveje (se Andersen m.fl. 2023; Pors & Plotnikof forestående; Sandager & Pors 2021).

I den forbindelse har den internationale forskningslitteratur særligt fremhævet, at sådanne uddannelsespolitikker ofte fremstiller underprivilegerede unge som havende en iboende 'mangel' og værende naturligt 'fattige' på ambitioner og drivkraft, fordi de historisk har været underrepræsenteret på de højere uddannelsesinstitutioner og i visse jobkategorier (Reay 2013; Sellar 2013). Studier har vist, at begrebet 'aspirationer' anvendes til at tilskynde til en stræben efter individuel selvudvikling, og at dette begreb har spillet en betydelig rolle i institutionaliseringen af neoliberale diskurser, der artikulerer succes, og mangel herpå, som et spørgsmål om viljestyrke, entreprenant virkelyst, og kontinuerlig selvoptimering (Allen 2014; Ringrose 2007; Walkerdine 2003).

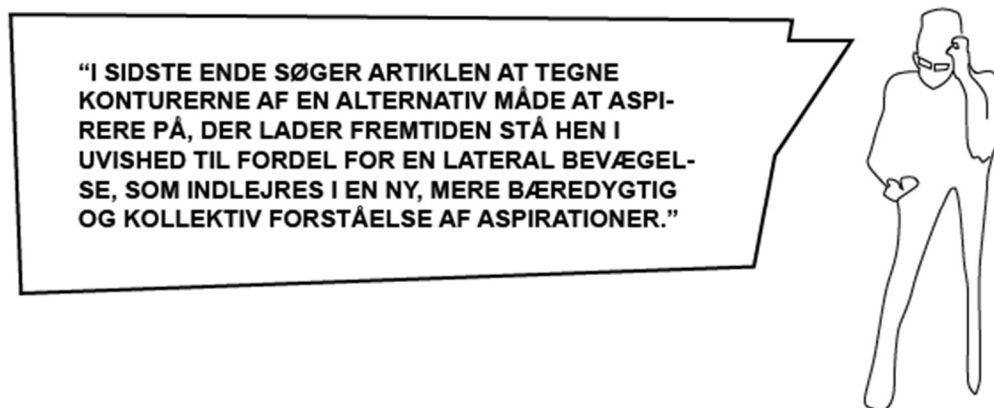
Som kritisk modsvar til denne individualistiske forståelse af aspirationer har adskillige studier undersøgt unges planer og håb som indlejret i sociale og historiske processer og kontekster (Appadurai 2004). Disse studier viser, hvordan politiske tilskyndelser til at være 'aspirerende' leves og erfares af unge, hvordan de former forestillinger om 'det gode liv', og hvordan de virker forstærkende gennem sociale strukturer som køn, klasse og etnicitet (Allen 2016; Archer m.fl. 2014; Vaadal & Ravn 2021; Ball m.fl. 2002; Skeggs 2005). Mens denne litteratur har produceret vigtig viden om reproduktion af ulighed i og gennem aspirationer, så har der været mindre fokus på hvordan alternative aspirationer kan blive mulige, som potentielt overskrider sociale og strukturelle begrænsninger (for undtagelser se Coleman 2016; Ivinson & Renold 2013; Zipin m.fl. 2015). Denne artikel søger derfor at bringe ny teoretisk og empirisk indsigt i, hvordan åbninger for sådanne alternative aspirationer kan opstå, som potentielt anfægter eller udfordrer førmtalte individualistiske forståelse af aspirationer. Artiklen bidrager med dybdegående og nuancerede indsigter i de øjeblikke og processer, der sommetider åbner for, at unge kan udvikle nye forståelser, levemåder og aspirationer.

Artiklen trækker på Lauren Berlants (2011; 2016; 2022) arbejde for at opbygge en teoretisk forståelse af de åbninger for forandringer, der kan opstå i unges liv. Berlants bog, *Cruel Optimism* (2011), centrerer sig om, hvordan og hvorfor vi opretholder tilknytninger til løfter om 'det gode liv', selv når det leder til måder at aspirere på, som forringer vores liv. I min

læsning rejser Berlants tekster dog også spørgsmålet om, hvordan små øjeblikke i det levede liv kan producere åbninger for andre levemåder. At for øje på sådanne øjeblikke kræver, ifølge Berlant, at vi er opmærksomme på "de kræfter der påvirker hverdagslivet og afbryder dets optræden af angivelig homogenitet for at afsløre revner i den lokale oplevelse af livet" (2011: 68 egen oversættelse). Det indebærer, at vi tør dvæle ved sådanne afbrydelser, og at vi gør et analytisk arbejde for at uddybe og udfolde deres potentiale for forandring (se også Sellar & Zipin 2019). Med Berlant tilbyder artiklen altså et analytisk blik for, hvordan små øjeblikke i hverdagen kan udgøre afbrydelser i det sociale, der sommetider åbner muligheder for, at unge kan anfægte normative forståelser af aspirationer og udvikle disses alternativer.

Det er næppe overraskende, at nyere forskning peger på, at unge i tiltagende grad påvirkes af klimakrisen (Corner m.fl. 2015). Litteraturen indikerer dog, at selvom unge fortvivles af udsigterne til fremtiden i klimakrisens tegn, så er klimakrisen samtidig en drivkraft, der ansporer unge til at mobilisere modstand, opbygge kollektivitet, og søge håbefulde alternativer (Nairn 2019; Haugseth & Smeeplass 2022). Disse indsigter rejser spørgsmål om klimakrisens indflydelse på unges aspirationer. Med denne artikel undersøger jeg derfor, hvordan klimakrisen pludseligt kan filtreres ind i, afbryde og måske endda forme aspirationer (se også Pors & Kishik 2023; Kishik & Pors 2023). Artiklen baseres på dybdegående interview med en ung kvinde, Marie, som jeg fulgte gennem hendes tre år på en gymnasial uddannelse. I vores interview fortalte Marie om sine daglige anstrengelser for at udvikle sig og præstere på et tiltagende højt niveau. Hun udtrykte ligeledes en stærk tiltro til, at fremtidig succes afhænger af individets arbejdsmoral, viljestyrke og ansvar. Maries refleksioner syntes altså i overvejende grad at stemme overens med litteraturens beskrivelser af, hvordan moderne uddannelsespolitikker former unges liv, aspirationer og forestillinger om efterstræbelsesværdige fremtiden. Og dog. I interviewene beskrev Marie imidlertid også øjeblikke, hvor denne måde at aspirere på syntes at blive afbrudt. Disse øjeblikke var relateret til klimakrisen. Marie delte bekymringer om tab af biodiversitet, ødelæggelsen af ozonlaget, og et truet havmiljø, der sommetider dukker op i hendes hverdagsliv. Artiklen analyserer disse øjeblikke som afbrydelser i det sociale. Snarere end at tilbyde generelle indsigter i klimakrisens påvirkning på unge, tilbyder denne artikel specifik indsigt i én bestemt måde, hvorpå klimakrisen registreres af unge og kan komme til at præge deres liv og aspirationer.

Med udgangspunkt i ovenstående går artiklen i dybden med Maries interview. Analysen udfolder de øjeblikke, hvor bekymringer knyttet til klimakrisen udgør afbrydelser. Jeg viser, hvordan Maries beskrivelser indikerer en ny stillingsstagen til de bredere politiske implikationer i hendes liv, og jeg foreslår, at det fører hende til at gentænke sine aspirationer. I sidste ende søger artiklen at tegne konturerne af en alternativ måde at aspirere på, der lader fremtiden stå hen i uvished til fordel for en lateral bevægelse, som indlejres i en ny, mere bæredygtig og kollektiv forståelse af aspirationer.

ASPIRATIONER OG CRUEL OPTIMISM

I dette afsnit udvikler jeg min teoretiske ramme. Jeg tager udgangspunkt i Berlants begreb om 'cruel optimism' og i dets anvendelse i den eksisterende aspirationsforskning. Dernæst tilføjer jeg Berlants begreb om 'glitches', der har fået mindre opmærksomhed i denne litteratur, men som kan hjælpe mig til at opbygge en forståelse af afbrydelser og disses potentiale for forandring.

Med udgangspunkt i 'cruel optimism' (Berlant 2011) har en række studier vist, hvordan unge ledes til at skabe og opretholde tilknytninger til politiske løfter om fremtider, der for mange allerede synes tabt, fordi sådanne løfter om, for eksempel, social mobilitet, jobsikkerhed og velstand i dag i tiltagende grad undermineres af sociale, økonomiske, og klimarelaterede kriser (Houghton 2019; Sellar 2016; Spohrer m.fl. 2018). Berlant skriver, at "når vi taler om et begærsobjekt, så taler vi egentlig om en klynge af løfter, vi ønsker at nogle eller noget skal love os og gøre muligt for os" (2011: 23 egen oversættelse). Det vil sige, at når mange for eksempel drømmer om en medicinuddannelse og en fremtid som læge, så er det, fordi 'læge' som begærsobjekt samler om sig en klynge af løfter, der repræsenterer 'det gode liv', som det

normativt skildres. Cruel optimism beskriver så en relation, hvori selve tilknytningen til sådanne løfter forringer vores liv, men hvor vi stadig arbejder for at opretholde den, ”fordi uanset indholdet af tilknytningen, så skaber kontinuiteten af dets form noget af kontinuiteten i subjektets fornemmelse af, hvad det meningsfuldt betyder at leve og se frem til at være i verden” (Berlant 2011: 24 egen oversættelse). Dermed skildrer Berlant de modstridende betingelser, der for mange i dag kendetegner vilkårene i det at aspirere. Aspirationer er tilknytninger til fremtider, der udgør en kontinuitet i vores hverdag, fordi de markerer et fremtidigt liv, der er værd at se frem til og stræbe efter. Men samtidig er denne stræben for mange kendetegnet ved at være opslidende og i sidste ende forgæves. Denne forståelse har ført til indsigt i, hvorfor og hvordan unge internaliserer normative (fx individualistiske) forståelser af aspirationer og arbejder hårdt selv med ringe udsigter til eftertragtede eller ønskværdige fremtider (Dearing 2022; Maslen 2019; Sellar 2013; Zipin m.fl. 2015).

I tråd med disse studier arbejder denne artikel med et begreb om aspirationer som tilknytninger til ’det gode liv’. Denne forståelse forskyder fokus fra selve indholdet i aspirationen, som kan være mere eller mindre konkret (fx en profession) eller flygtigt (fx en sansning af hvordan fremtiden skal føles). Med Berlant forstås ’indholdet’ i sidste ende altid som en repræsentation af noget andet, nemlig et løfte om ’det gode liv’. Denne artikel interesserer sig derfor ikke for, hvad Marie aspirerer efter, men snarere hvordan hun opretholder tilknytningen til det, som for hende repræsenterer løftet om ’det gode liv’. Dette tilknytningsarbejde iagttager jeg i analysen gennem Maries beskrivelser af de praksisser og tænkemåder, som hun antager og udfører for at opretholde sin tilknytning. Sådant et tilknytningsarbejde er samtidig et arbejde på selvet. Det er derigennem, at Marie formes/former sig selv i forhold til dominerende forståelser af aspirationer og dermed opbygger en bestemt aspirerende subjektivitet. Cruel optimism og de ovenstående studier hjælper mig altså til at skabe et blik for aspirationer som et tilknytningsarbejde, der udføres i henhold til en normativ, ’passende’ måde at være aspirerende, og som er produktiv, for så vidt at det skaber subjektet derefter.

Glitches som afbrydelser

Den eksisterende litteraturs fokus på ulighed og social reproduktion har imidlertid medført, at spørgsmålet om, hvordan forandringer kan blive mulige, ofte negligeres eller helt udlades. For at blive klogere på dette kan det være analytisk værdifuldt at zoome ind på små øjeblikke i hverdagen, hvor emergende muligheder potentielt fødes (se Coleman 2017; Ivinson & Renold 2013). Berlants arbejder gemmer i min optik på ressourcer, der endnu ikke er udforsket og anvendt tilstrækkeligt til at forstå hverdagen som en social sfære, der både er karakteriseret af cruel optimism, men som også kan indbefatte modstand, hvor aspirationer gøres på alternative måder. Berlant inviterer os til at undersøge hverdagen, ikke blot som der, hvor vi arbejder hårdt for at opretholde tilknytninger til usikre eller ødelagte løfter, men også som et domæne, hvor strukturelle kriser sommetider registreres og kan åbne for nye muligheder. De opfordrer os i så henseende til at "modstå den metodologiske impuls til at overfortolke den ikke-forestående krop" (Berlant 2015: 199 egen oversættelse) og i stedet at undersøge, hvilke levemåder der kan dukke op inde fra hverdagen, men ud over binære distinktioner som aktiv-passiv, udvikling-stilstand, optimisme-pessimisme, som strukturerer moderne uddannelsespolitikker og disses forståelse af aspirationer (Allen 2014; Mendick m.fl. 2015).

Med ovenstående forklarer Berlant, at det at aspirere ikke nødvendigvis er en optimistisk og progressiv stræben efter forventninger til en fremtidig nutid. I forlængelse deraf undersøger Rebecca Coleman (2016), for eksempel, hvordan alternative fremtider kan opstå gennem stemninger i nuet. Coleman argumenterer, at pessimisme ikke kontrasterer og udelukker optimisme og håb, men at det sommetider bliver dets mulighedsbetingelse. Pessimisme, forstået som en stemning hvorigennem kriser erfares, og som er forårsaget af en svindende tro på en bedre fremtid, kan involvere en ny orientering, indlejret i og opmærksom på "nuets ubestemmelighed" (2016: 17 egen oversættelse). Det leder Coleman til at udvikle et begreb om 'håbefuld pessimisme'; en ambivalent stemning, som indebærer at lade forventninger til fremtiden stå hen, dreje opmærksomheden mod nuets prekære omstændigheder og derved at begynde at forestille sig alternative liv og fremtider. Inspireret af Berlant demonstrerer Coleman dermed på fornem vis vigtigheden af at opbygge en analytisk sensitivitet for erfaringer og stemninger i hverdagen, der ifølge Berlant (2011) er gennemsyret af små og store kriser. Hun viser, at levemåder, der ved første øjekast forekommer uambitiøse eller blottet for optimisme, fremgang og progression, også kan udgøre alternative måder at aspirere på, der

potentielt kan omgøre de forståelser, der konditionerer reproduktionen af det sociale (se også Otto & Strauß 2019).

Denne artikel bygger videre på Coleman og Berlants pointer med henblik på at skubbe analysen ud over cruel optimism i aspirationer. Dette gøres ved at introducere Berlants begreb om 'glitches' til at skabe et blik for afbrydelser, der potentielt åbner for nye måder at aspirere på. Berlant skriver, at strukturelle kriser (sociale, økonomiske, planetære), som underminerer tilknytninger og gør dem 'cruel', sommetider registreres af subjekter som 'glitches' (Berlant 2011; 2016; 2022). Glitches er afbrydelser i det sociale reproduktion, dets fortsatte tilstand eller 'ongoingness'. De er som en erfaring af et pludseligt "mellemrum mellem oplevelse og forventning" (Otto & Stauß 2019: 1818 egen oversættelse), der registreres i affektive hverdagsøjeblikke. Berlant fokuserer ofte på glitches, der finder sted som 'små' øjeblikke: En mundvig der sitrer; en grimasse der (ikke) passer, eller en tåre der triller ned ad kinden (Berlant 2011; se også Pors 2020). De søger ikke at reparere glitches, men derimod at udfolde dem som affektive scener, der synliggør at livet er komplekst og usammenhængende, men som dermed også kan afføde nye levemåder, idet individer aflærer sig sædvanlige dispositioner og søger andre måder at leve i det sociale forskellighed. At afbrydelser ofte registreres affektivt betyder, at hvad der nøjagtigt sker eller rammer os i afbrydelsen, ofte er svært at beskrive med ord. I et affektteoretisk sprog kan man sige, at affekt undslipper lingvistisk beskrivelse (Massumi 1995). En analytisk konsekvens deraf er, at det interessante ikke består i at 'bevise' affekt ved at give det sproglig form. Det interessant bliver, hvordan affektive øjeblikke 'griber' subjekter, og hvordan det påvirker, berører og bevæger dem i bestemte retninger og mod særlige forståelser (Bjerg & Staunæs 2011; Pors 2021a). Analysen søger altså ikke at indfange det affektive øjeblik i en sproglig repræsentation, men snarere at følge det, og hvordan det bevæger og påvirker Maries meningskabelse.

For denne artikel betyder ovenstående, at glitches forstås som affektive øjeblikke, der synes at afbryde fortsættelsen af det tilknytningsarbejde, der udgør Maries aspirationer. Analysen vil således udfolde glitches, der opstår med Maries erfaringer af klimakriser, og den vil følge, hvordan afbrydelserne bevæger Marie mod potentielt nye forståelser. Ovenstående giver mig altså en teoretisk ramme til at forstå og undersøge aspirationer som et tilknytningsarbejde, der dog kan afbrydes og potentielt omgøres gennem glitches som afbrydelser. Således vil første del af analysen omhandle Maries tilknytningsarbejde, mens de to sidste dele vil fokusere på

afbrydelser, og hvordan disse åbner for nye måder at aspirere på, som potentielt muliggør alternative fremtider.

METODE

Artiklen baseres på kvalitative interviewdata fra et langtidsstudie (2019-2022), der undersøgte kvindelige, danske gymnasieelevers uddannelses- og karrieremæssige aspirationer. Studiet var designet med halvårslige individuelle interview (30-45 minutter) i løbet af informanternes treårige gymnasieuddannelse. Interviewene fulgte en semistruktureret guide, der indeholdt spørgsmål relateret til oplevelser i hverdagen; uddannelsesmæssige beslutninger; forestillinger og forståelser af succes; og stræben efter aspirationer. Informeret samtykke blev indhentet i forbindelse med rekruttering af informanter og blev herefter fornyet før hver interviewrunde. Navne og andre identitetsmarkører er ændret for at sikre anonymitet. Studiet er desuden godkendt af et etisk udvalg, og det overholder forskrifterne i det nationale adfærdskodeks for integritet i dansk forskning.

Denne artikel zoomer ind på én bestemt informant. Marie er vokset op på Sjælland i et landområde udenfor de store byer. Hun kommer fra en familie, hvor forældrene ikke har akademiske uddannelser eller arbejde. Beslutningen om at basere analysen på interviews med én informant bunder i artiklens ambition om at undersøge aspirationer som et tilknytningsarbejde som potentielt kan forandres gennem afbrydelser. Metodisk kræver denne ambition indsigt i Maries meningsskabelse omkring øjeblikke og processer i hendes hverdag. Faktisk hævder Iverson og Renold (2013: 370-371), at aspirationslitteraturen ofte gør sig blind for emergerende muligheder, fordi det kun sjældent beskæftiger sig med hverdagslivet. Ifølge forfatterne resulterer det i en særlig forståelsesramme, der kun genkender nogle former for aspirationer, og som tolker et fravær af disse som en mangel eller et underskud hos de unge selv. I kontrast dertil finder de, at ved at følge én informant og zoome ind på hverdagen, "kan vi potentielt forstå, hvordan vi kan støtte unge mennesker i at forfølge nye horisonter" (Iverson & Renold 2013: 371 egen oversættelse). I denne artikel zoomes der ind på hverdagen gennem Maries fremstillinger og beskrivelser i interviews. Her er min tilgang til dataindsamling funderet i en konstruktivistisk epistemologi, der forstår interviews som meningsskabende processer, hvor indsigter ikke residerer i informanten, men snarere genereres i interviewsituationen ved

et samspil mellem informant og interviewer (Holstein & Gubrium 1995; Järvinen 2000). Det betyder, at jeg naturligvis ikke har umiddelbar adgang til Maries levede erfaringer, og analysens udsigelseskraft ligger altså ikke i en repræsentation af Maries hverdag. Derimod handler det om at producere indsigt i, hvordan Marie skaber mening om særlige øjeblikke og processer i denne hverdag. Dette perspektiv giver altså indblik i Maries meningsskabelse om, hvad det vil sige at aspirere, og derved hvordan hun forstår og former sit tilknytningsarbejde, samt om de øjeblikke, hvor dette tilknytningsarbejde synes afbrudt.

I forlængelse af ovenstående var min tilgang til dataanalyse formet af det, som Patti Lather og Elizabeth St. Pierre har kaldt 'post kvalitativ research' (2013). Det betyder, at jeg ikke læste Maries interview som om de repræsenterede en ydre virkelighed. Ej heller sigtede jeg efter at indfange og indordne Maries beskrivelser i en sirlig og lineær beretning, der kunne give indtrykket af et afrundet og afsluttet narrativ. Derimod var jeg netop interesseret i de indviklede forhold, der gør sig gældende i det tilknytningsarbejde, der udgør aspirationer, og jeg var opmærksom på øjeblikke, hvor sammenhæng og kontinuitet kollapsede, og hvor der sommetider åbnes muligheder for alternativer. I arbejdet til denne artikel læste jeg således systematisk Maries interview. Jeg var opmærksom på det generelle og det partikulære, på kontinuiteter og på afbrydelser (Thomson & McLeod 2015). Denne proces førte først til en forståelse af Maries tilknytningsarbejde. Derudover var jeg i stand til at identificere hverdagsscener, hvor dette arbejde syntes afbrudt. For mig fandt disse scener resonans i Berlants arbejder, og jeg begyndte at udforske, hvordan Berlant kunne hjælpe mig med at udfolde deres potentiale. I denne proces genlæste jeg transskriptionerne sideløbende med Berlants tekster for derved at lade empiri og teori kvalificere min forståelse af hver især. Min teoretisering og analysestrategi er ikke udviklet med henblik på at producere generelle eller generaliserbare indsigter i empirien. Derimod håber jeg at kunne demonstrere, at de åbner for nye forståelser af de øjeblikke og processer, der sommetider åbner for, at unge udvikler nye aspirationer, som potentielt modstår og anfægter de eksisterende betingelser for det at aspirere.

ANALYSE

Analysen begynder med et afsnit, der sporer Maries tilknytninger til det, der for hende repræsenterer 'det gode liv'. Afsnittet illustrerer Maries tilknytningsarbejde og dets forankring i en særlig forståelse af individet, og det fremskriver implikationerne heraf, for hvordan det sociale potentielt reproduceres gennem aspirationer. Dernæst går jeg i dybden med de øjeblikke, der synes at afbryde Maries sædvanlige måder at aspirere på, og jeg udfolder de åbninger for forandringer, der potentielt opstår.

Aspirationer som tilknytningsarbejde

De første interview med Marie omhandlede hendes uddannelsesmæssige beslutninger, hendes hverdag, og hvordan hun opfatter disse forhold i relation til sin fremtid. Marie var særligt optaget af anvendeligheden af hendes uddannelse: "... hvad man virkelig laver i skolen, kan få min skyld godt blive kortet lidt ned. Jeg synes, det er vigtigere, jeg ser, okay, hvad kan jeg bruge det til." Hun gentog også flere gange, at det, der betyder noget for hende, er "at komme frem til et fedt mål." Marie fortalte, at der i alle klasseværelser hænger en plakater med FN's 17 Verdensmål (figur 1), der ofte minder hende om, at det hun lærer i gymnasiet skal bruges til at løse problemer "ude i den virkelige verden." Som hun siger: "Vi ved jo godt, hvad det er vi skal ud herfra og gøre."

Figur 1. Skoleplakat af FN's 17 Verdensmål (foto taget af forfatteren).

Da jeg spørger Marie, hvordan hun ser sig selv "anvende" sin uddannelse, og hvilken rolle hun tilskriver sig selv i forhold til disse problemer, svarer hun, "Jeg ender nok på DTU og bliver ingeniør." Hun uddyber:

Og man er også nødt til at tage nogle fornuftige valg (...) Man er også nødt til at se: Ja, okay jeg lever nok lidt længere end til 22. Jeg har brug for at have nogle penge og et tag over hovedet og noget at spise. Og det er der måske større chance for, at jeg kan få, hvis jeg tager en ordentlig eller klog uddannelsesvej (...) Altså i mit tilfælde ville det jo nok være, at jeg blev ingeniør, fordi det er det, som min retning leder hen imod.

Marie synes investeret i en bestemt fremtid, som en "ordentlig" og "klog" uddannelsesvej lover hende. Hun skaber sig et lineært og progressivt narrativ, formet af den velkendte metafor om en "retning", der leder hen mod et "fedt mål". At opretholde denne tilknytning synes at kræve et arbejde, der væver modstridende krav og forpligtelser sammen i en fortælling om udvikling og fremgang. Under et interview fortæller Marie, hvordan hun og klassekammeraterne håndterer præstationskrav. Marie nævner her, at drengene er mere "afslappede":

Jeg tror bare tit, at piger synes, at de skal køre alle mulige ting inde i hovedet. De skal have den der... Samtidig med at de synes, at de skal klare sig godt i skolen, hvilket også er vigtigt, så skal de også lige nå hjem og passe lillebror, lave noget mad, have det der fritidsarbejde og lave de der lektier, fordi de skal altså laves inde lørdag. Og lige være sjov samtidig.

Interviewer: *Hvordan har du det i forhold til det?*

Altså, man kan kun presse sig selv. Det skal man bare lade være med. Jeg kan godt blive lidt presset nogle gange (...) Så det der er mit problem, det er at alle de ting, som kommer udefra, det er jo også noget, som jeg bliver nødt til at bruge tid på. Jeg har også en familie, jeg har også ting, som jeg skal lave. Men så må man bare lige slå koldt vand i blodet og se, hvad der er vigtigt.

Selvom Marie "godt [kan] blive lidt presset nogle gange," så er hun også i stand til at forene disse forpligtelser. Da jeg spørger hende, om hun tror, at hendes klassekammerater tænker lige så meget på, hvordan de skal bruge deres uddannelse, svarer hun "Nej, det tror jeg ikke. Jeg tror bare, de tænker overlevelse." Hun fortæller mig også, at mens andre synes, at adgangskravene til de videregående uddannelser er "helt utroligt" og "sindssygt" høje, så

fylder det ikke så meget for hende, og hun tilføjer: "Jeg har heller ikke set nogle af de der forgyldte 12-talspiger..."

Maries bemærkninger resonerer med en rig forskningslitteratur, der har beskrevet den kontrastfyldte rolle, der ofte udfyldes af piger og kvinder, som under neoliberale ordner forventes at forlige konfliktende forpligtelser "into domestic/career bliss" (Ringrose & Walkerdine 2008: 232). Studier peger på, at denne konfliktende tilstand ofte erfares som et individuelt nederlag eller et mislykket forsøg på at blive det begærede subjekt (Skeggs 2005), og at der ofte tilskyndes til yderst individualistiske selvledelsesstrategier for at rette op på dette 'nederlag' (Budgeon 2011). Selvom Marie anerkender de konfliktende krav fra diverse fronter (privat/hjemmeliv, socialt liv, skoleliv), så er problemet, ifølge hende, "at piger synes, at de skal køre alle mulige ting inde i hovedet." Derfor tilskriver hun også sig selv ansvaret for at håndtere presset ved ikke at lade det påvirke hende: "Man kan kun presse sig selv," og "man [må] bare lige slå koldt vand i blodet," siger hun. Vi kan forstå dette med Christina Scharff (2016), som beskriver, at når følelser og attituder som vrede, modløshed eller kritik genkendes som ubudne psykiske gæster, så bliver genstanden for den afkrævede forandring selvet, som gennem et psykisk arbejde må sikre succes selv under svære betingelser. Dette arbejde synes også at indebære en slags forkastelse eller projektion. Marie præsenterer sig selv som i stand til at forene krav og 'korrigere' sindstilstande ved at projicere sådanne 'nederlag' over på klassekammerater, der "bare tænker overlevelse," og over på "12-talspiger," som Marie distancerer sig fra, og hvis overdrevne investeringer i uddannelse ofte forelægges sygelige og kommer til at repræsentere forsømmelse af et neoliberalt imperativ om at 'være positiv' og 'overvinde betingelserne' (Gill & Orgad 2018). Flere forfattere har i den forbindelse vist, at neoliberal subjektivitet ofte involverer projektion af bestemte egenskaber over på den uønskede eller marginaliserede 'anden' (Ringrose & Walkerdine 2008; Tyler 2013). Sådanne projektioner synes altså, snarere end at udtrykke mangel på empati, at fungere som grundlæggende elementer i skabelsen af 'passende' neoliberal subjektivitet (Scharff 2016).

Maries interview talte også til en individualisering af succes og nederlag:

... nu siger du "presset" og "præstationen", som om det er en dårlig ting, men vi er her jo også for at lære noget, og vi er jo nødt til at komme ud med en form for gennemsnit. Altså det er jo bare betingelserne. Så hvis du ikke var klar på den, da du startede i gymnasiet, så skulle du nok ikke være startet.

Interviewer: *Og betingelserne er?*

Betingelserne er, at du får nogle karakterer, og det kan nogle gange se dårligt ud, men du er nødt til at arbejde. Du arbejder for det, du får, og du kan kun arbejde til så god, du er.

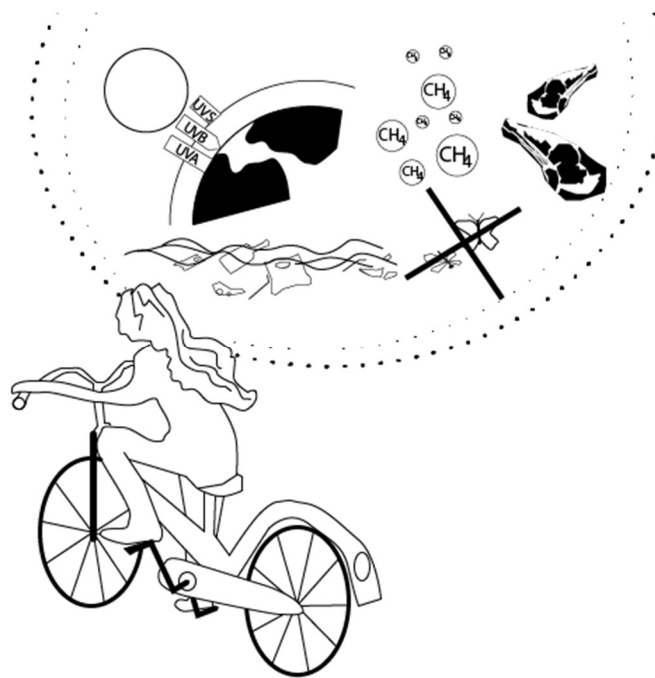
Marie udtrykker en stærk investering i løftet om hårdt arbejde som en bestemmende faktor for fremtidig succes. I citatet binder hun bedrift ("det, du får") sammen med arbejde, og arbejde sammen med evner ("så god, du er"). Hun vækker derved resonans i moderne uddannelsespolitikkers forståelse af aspirationer, som underbygges af billedet af et afgrænset individ, der på egen hånd opnår succes gennem hårdt arbejde og viljestyrke (Raco 2009; Sellar 2013). Studier har imidlertid også vist skyggesiderne af en sådan påskønnelse af og tilskyndelse til hårdt arbejde. Heather Mendick og kollegaers (2015) studie viser, for eksempel, at det medfører en tilsløring af, på den ene side, strukturelle uligheder som former livsbaner, og på den anden side, hvordan disse strukturer former, hvad der genkendes som hårdt arbejde. Underprivilegerede unge vil altså med relativ større sandsynlighed 'fejle', fordi de må yde 'hårdt arbejde' i overensstemmelse med normer, der fra begyndelsen ikke virker til deres fordel (se også Zipin m.fl. 2015).

Ovenstående afsnit har undersøgt, hvordan Marie opretholder sin tilknytning til en fremtid som ingeniør, der for Marie repræsenterer 'det gode liv'. Afsnittet sporede Maries tilknytningsarbejde, som består af at følge en "ordentlig" og "klog" uddannelsesvej. Det består også af at forene modstridende forpligtelser gennem et psykisk arbejde, at betone og fokusere på individuelle egenskaber, og at tage et individuelt ansvar for succes og nederlag. For Marie udgør dette tilknytningsarbejde altså hendes måde at aspirere på. Men, som jeg også har argumenteret, så kan dette tilknytningsarbejde også medvirke til at reproducere former for ulighed ved at tilsløre og individualisere strukturelle udfordringer. Så, hvis "det jo bare er betingelserne," som Marie siger, hvor er så åbningerne for forandring? De følgende afsnit rejser dette spørgsmål.

Klimakriser som afbrydelser

Under ét af vores interview synes Maries overvejelser om uddannelsens anvendelse at gå i en lidt anden retning. Marie tilføjer, at måske det også kunne indebære at gøre en forskel "i

forhold til noget med klimakrisen.” Det er ikke første gang, at hun nævner klimakrisen. Tidligere gjorde hun det i forbindelse med verdensmålsplakaterne. På det tidspunkt syntes det dog at føre hende til en forstærket vished omkring fremtiden som ingeniør og vejen derhen ad en ”ordentlig” og ”klog” uddannelse (”Vi ved jo godt, hvad det er vi skal ud herfra og gøre”), og derfor syntes der heller ikke at ske en afbrydelse i hendes tilknytningsarbejde. Men denne gang synes noget andet at tage form. Hun fortæller, at interessen for klimakrisen ikke er noget, som lærerne nødvendigvis udtaler, men hun beskriver det snarere som noget, der ”ligger i tiden,” og som ikke er nemt at bære: ”... det... er de færreste mennesker, der kan administrere [det]. Og man bliver da også helt depressiv over det nogle gange.”

Vi kan måske forstå det, der ”ligger i tiden,” som Maries beskrivelse af, hvordan (klima)krise er indlejret i hverdagen (Berlant 2011). Noget uarticuleret men følt sætter spor i hverdagen, gør den ”depressiv,” og kræver at man ”administrerer” den. Da jeg beder Marie om at uddybe, beskriver hun øjeblikke, der, snarere end at forstærke, synes at afbryde hendes vej mod ’det gode liv’:

Jeg tror, det... altså for mig rammer den på de underligste tidspunkter, hvor jeg bare laver ingenting, når jeg cykler hjem fra skole eller sådan et eller andet. Og det er sådan en lidt sådan en modløshed, for der er virkelig altså så mange problemer at tage fat på. Altså jeg synes, det er helt utroligt, der er insekters der uddør, og man har jo aldrig tænkt... der står jo myg alle steder. Og der er ozonlaget, der dog har det lidt bedre, og der er

noget vand, det ikke helt går for, der er noget plastik i havet, der er kød og metan, og altså jeg kan slet ikke... det er så mange ting. Jeg ved slet ikke, hvor man skal begynde. Så, ja... nu har jeg lige glemt dit spørgsmål.

I de "underligste" øjeblikke, hvor Marie "bare laver ingenting," rammes hun pludseligt. Hvad, der rammer hende, ved hun ikke nøjagtigt. Det er en "den," som hun ikke præcist kan indfange med ord, men som måske snarere registreres affektivt og kropsligt, som en intensitet "direkte manifesteret i huden – på overfladen af kroppen" (Massumi 1995: 85 egen oversættelse).

**"DISSE ØJEBLIKKE FREMBRINGER FOR-
NEMMELSER AF KLIMAKRISE OG TAB.
MARIE NÆVNER UDDØENDE ARTER,
NEDBRYDNINGEN AF OZONLAGET,
HAVDØD OG MERE."**

Disse øjeblikke frembringer fornemmelser af klimakrise og tab. Marie nævner uddøende arter, nedbrydningen af ozonlaget, havdød og mere. De synes ydermere at bringe Marie i den ambivalente tilstand, som Berlant beskriver som "at være i begær imens man er usikker på, hvad man skal gøre med det overvældende og truende i det [begæret]" (2022: 16 egen oversættelse). Altså, der er noget, der synes at true Maries tilknytning til 'det gode liv', og som ikke kan indordnes under det tilknytningsarbejde, som for Marie udgør vejen til at realisere det. I denne uvished tøver Marie, hun bliver desorienteret, og måske kommer hun også til at tvivle på sin lineære vej mod et "fedt mål": "... og altså jeg kan slet ikke... det er så mange ting. Jeg ved slet ikke, hvor man skal begynde," siger hun.

Disse øjeblikke udspiller sig i hverdagsituationer, som alligevel pludseligt bliver svære helt at begribe. Det er øjeblikke, hvor det underlige bringes ind i det ordinære og forårsager en glitch eller afbrydelse i den måde Marie sædvanligvis erfarer hendes omgivelser (se også Pors 2016). Det er som om Marie rammes af, at hun ikke selv fuldt ud kontrollerer sin fremtid: "... det er sådan en lidt sådan en modløshed, for der er virkelig altså så mange problemer at tage fat på." Med tanke på Maries tilknytningsarbejde, der betonede individets ansvar og kontrol, synes dette at udgøre et skred. Måske medfører afbrydelsen, at der optrækkes nye subjektive

grænser, i takt med at Marie oplever sig selv som mere påvirkelig, end hun før havde antaget. At blive ramt og at erfare det affektivt og kropsligt udstiller subjektets evne til at lade sig påvirke af kræfter uden for dets kontrol. Derved kan afbrydelsen måske siges at udgøre et møde med indbyrdes afhængigheder, som komplicerer eller helt ødelægger en fantasi om et selvtilstrækkeligt, afgrænset individ, der eksisterer udenfor og forud for dets møde med verden (Pors 2021b; Wilson 2017). Marie synes at leve denne ødelæggelse gennem affekter af overvældelse, depressivitet og modløshed, der i de "underligste tidspunkter," rammer og konfronterer hende med grænserne for hendes agens og kontrol.

Efter et kort øjeblik genoptages interviewet, og jeg spørger Marie, om hun yderligere kan beskrive den følelse eller idé hun havde, da hun fortalte om noget, der "ligger i tiden." Maries svar beskriver flere og anderledes øjeblikke:

Det, tror jeg, er, fordi vi hele tiden bliver bombarderet med alle de her problemer, så bliver man tvunget til at tænke over det. Både fra nyhedsmedier og fra... ja også bare på skolen her, vi har et miljøråd, der sætter papirskraldespande op og laver salatbar i kantinen og sådan noget. Så man kan slet ikke undgå at tænke på det. Og jeg ved ikke, altså for mig er det sådan en hel modløshed, fordi jeg ved slet ikke, hvor jeg skal starte.

Marie beretter her om hverdagsmøder med nyhedsmedier, salatbarer og papirskraldespande (figur 2), der minder hende om klimakrisen og dets mange tab ("alle de her problemer"). Hun fortæller, at disse møder også vækker en følelse af modløshed, og at de kan være svære at navigere ("jeg ved slet ikke, hvor jeg skal starte").

Figur 2. Papirskraldespand (foto tilsendt af miljørådet på Maries gymnasie).

I disse hverdagssituationer synes de egenskaber, som sædvanligvis tillægges objekter og rum at ændre karakter, og papirskraldespande og salatbarer dukker pludseligt op for Marie på nye måder, som danner associationer til klimakriser. Den måde hvorpå Marie skaber mening om gymnasiets omgivelser producerer nu anderledes forståelser, der også her synes at afbryde Maries vej og retning mod 'det gode liv'. Gymnasiet, som før repræsenterede stedet hvor Marie bygger sin fremtid gennem en 'ordentlig' og 'klog' uddannelsesvej, bliver nu uadskilleligt fra tabet af selv samme fremtid. Denne ambivalens synes at udgøre en afbrydelse i Maries forståelse af, hvad der kræves for at opretholde tilknytningen til 'det gode liv', og hun ved nu "slet ikke, hvor jeg skal starte". Ovenfor så vi, hvordan Marie rammes af affekter, der samles i underlige øjeblikke og registreres kropsligt. I møderne med papirskraldespandene og salatbarerne er der måske tale om et sammenfald af affekter, der føles og erfares både positivt og negativt. Den optimisme og det håb, der genereres af uddannelsens løfte om 'det gode liv', falder her sammen med klimakrisens tab, depressivitet og modløshed. I dette sammenfald fremstår det, der før udgjorde Maries tilknytningsarbejde ikke længere helt så simpelt og selvfølgeligt. Sat på spidsen, så er det måske ikke så underligt, at det bliver svært at vide, hvor man skal starte, når omgivelserne for ens uddannelse på en gang kommer til at repræsentere løftet om, og tabet af, 'det gode liv' i fremtiden.

Afbrydelserne synes altså at afsløre Maries afhængighed af andre og af andet, som hun ikke kan kontrollere, og dermed synes de også at så tvivl i hendes forståelse af aspirationer, som var funderet i en fantasi om et afgrænset og selvtilstrækkeligt individ. Med andre ord virker det nu til, at vejen til 'det gode liv' også er betinget af andet end et tilknytningsarbejde, der centrerer sig om individets agens. Mit argument er altså, at afbrydelserne måske leder Marie til i højere grad at iagttage sig selv og sin fremtid som viklet ind i processer uden for hendes eller noget individs kontrol. Denne iagttagelse synes at placere Marie i en tilstand af uvished om, hvordan hun nu skal aspirere. I stedet for at fortsætte ufortrødent, standser Marie op og bliver pludseligt usikker på, hvor hun skal starte, og i hvilken retning hun skal gå. Det følgende afsnit starter fra denne oplevelse. Med udgangspunkt i Maries refleksioner vil jeg, i tråd med Coleman (2016), argumentere, at det at standse op kan være meget andet og mere end stilstand og modløshed.

Alternative fremtider?

Indtil videre har jeg forsøgt at vise, hvordan afbrydelser udstiller Maries afhængighed af andre og af kræfter uden for hendes kontrol. Og jeg har foreslået, at denne afsløring komplicerer Maries sædvanlige tilknytningsarbejde og forståelse af aspirationer. Dette rejser spørgsmålet om, hvilke former for tilknytningsarbejde og levemåder, der opstår inde fra afbrydelserne? Eller, med en parafrasering af Berlant (2011: 207), hvad emergerer nu, uden 'det gode liv', uden den vished om fremtiden, der før gjorde anstrengelser det værd?

Interviewet fortsætter, og jeg spørger Marie, hvad der ifølge hende er behov for i denne krisesituation, og hvordan hun ser sig selv i forhold til klimakrisen:

... man er nødt til at tænke nye tanker og nye baner. Man kan også se... jeg tænkte faktisk på det her forleden, ikke, fordi at brændstof, olie, altså jeg har lige siden børnehaven, har jeg lært det der med, man kan ikke gå over til et bord alle sammen og tro, at man kan tage kage derfra. Man er nødt til at brede sig lidt ud, ikke. Det har menneskeheden jo fuldstændigt fucket op. Vi er jo alle sammen afhængige af benzin og olie som drivkraft for vores motorer. Der er jo ikke nogen, der har sagt, "Det holder nok ikke for evigt det her, gutter. Måske skulle i prøve nogle forskellige ting." Det er der jo ingen, der har gjort, før... altså 20 år siden. Det er måske lidt for sent. Det er gået lidt for langsomt. Så man

er nødt til hele tiden at tænke nye ideer på alting, fordi vi er så mange mennesker, så man kan ikke være afhængig af en ressource.

Interviewer: ... så [man skal] være god til at tænke, "hvad kan vi gøre, som vi ikke gjorde i går"?

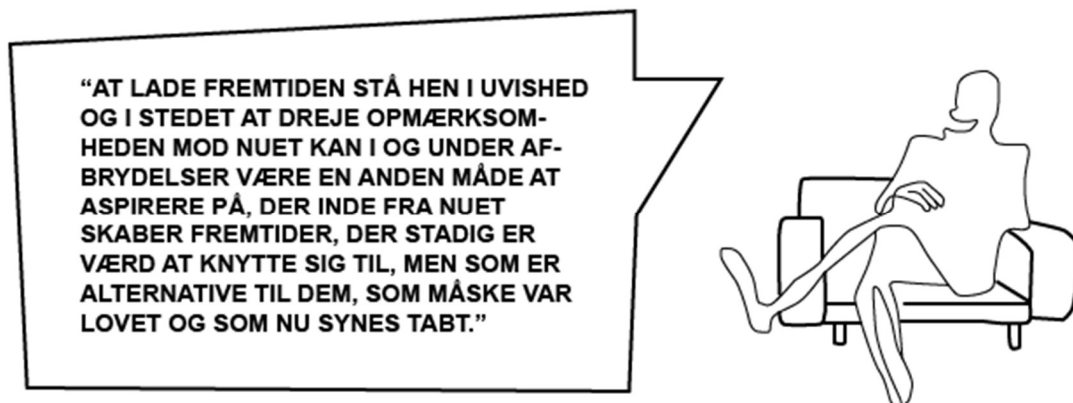
Ja, de er nødt til hele tiden at tænke, "nå men nu er jeg kommet med en løsning på et problem, nu er jeg nødt til at finde en erstatning for den løsning, jeg har," fordi man kan ikke kun være afhængig af en ting.

Der er ikke kun én rigtig løsning, der byder sig til her. Man kunne uden tvivl argumentere, at citatet tyder på et ønske om at reparere den glitch, der opstår med afbrydelserne. At Marie leder efter en måde at genskabe den vished og mening, der nu synes tabt. Man kunne også hævde, at citatet rummer elementer af hårdt arbejde, der nu består i at "tænke nye ideer," og at hun dermed forbliver i en individualistisk forståelse af aspirationer, som kræver konstant selvudvikling og innovation.

Selvom der altså ikke er noget skarpt brud i Maries tilknytninger og måder at aspirere på, så synes der også at ske andet og mere i citatet. At "tænke nye ideer" er for Marie ikke kun et individualistisk tilknytningsarbejde, men også en måde at adressere og muligvis ændre valg og processer, som hun her identificerer som nogle af årsagerne til klimakrisen og dets tab (alt det som menneskeheden har fucket op). I det hele taget virker det som om, at afbrydelserne forårsager et skift i Maries fokusområder, og hun begynder nu også at søge efter tid og plads til social- og miljømæssige mere retfærdige og bæredygtige processer. I takt med at hun oplever sig selv og sit liv i relation til sociale og planetære processer, begynder Marie måske at forholde sig mere til de politiske implikationer af aspirationer.

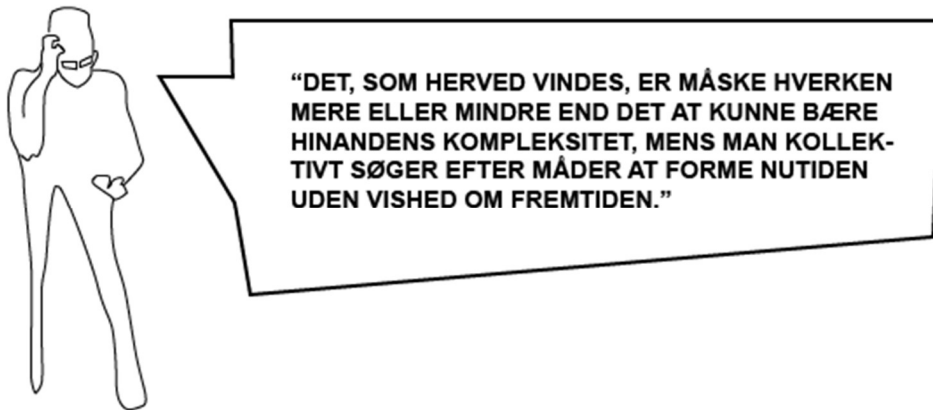
I denne situation undlader Marie at specificere en vej, retning eller et (fedt) mål, og hun lader fremtiden stå hen i uvished. At "tænke nye ideer" og ikke at ville være "afhængig af en ting" synes, snarere end at fikse fremtiden med forventninger, at være en måde hvorpå Marie kan lade fremtiden stå hen og dermed holde nutiden åben for uforudsigelig forandring. Selvom Marie ønsker at finde løsninger på problemer, så udviser hun i samme bevægelse selve løsningen ("nu er jeg nødt til at finde en erstatning"), hvorved det at løse problemer gøres til en aktivitet, der hverken har retning eller endemål. Coleman (2016) skriver, at en tom og forbeholdt fremtid kan afstedkomme en accelereret og anstrengende tilstedeværelse, der

konstant kræver tilpasning til skiftende omstændigheder, men at det også kan være en måde at "leve i det ikke-lineære... hvorved fremtiden ikke er en tid, der er separat fra nutiden (...) det involverer, at man gen-trækker grænserne mellem forskellige temporaliteter, så fremtiden kan eksistere i andre relationer til nutiden" (Coleman 2016: 17 egen oversættelse). Ydermere hævder Berlant (2011; 2016), at i afbrydelser søger vi ofte efter nye levemåder, der lader os opretholde fornemmelsen af, at vores liv er værd at se frem mod. Med Coleman og Berlant kan vi måske forstå Maries citat som en måde at gøre aspirationer netop ved at leve i det ikke-lineære – det vil sige, foruden vished om fremtiden og uden fremgang og progression som strukturerende faktorer. At lade fremtiden stå hen i uvished og i stedet at dreje opmærksomheden mod nuet kan i og under afbrydelser være en anden måde at aspirere på, der inde fra nuet skaber fremtider, der stadig er værd at knytte sig til, men som er alternative til dem, som måske var lovet og som nu synes tabt. Det er levemåder uden retning eller endemål, men derfor ikke uden bevægelse, aktivitet og håb.

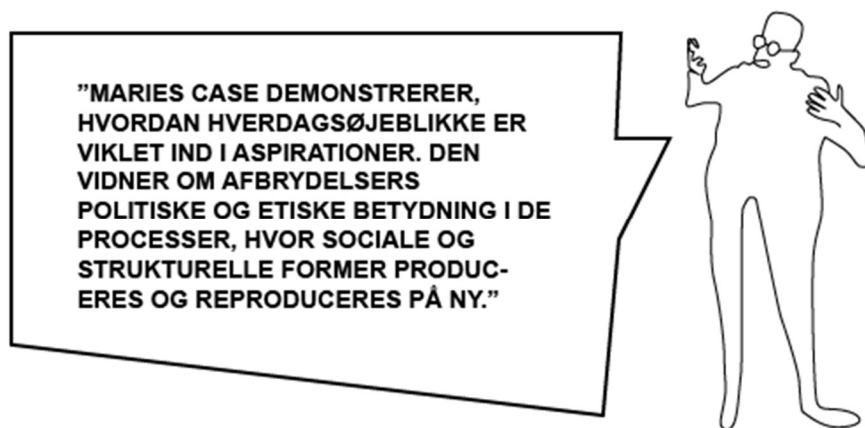
Et andet aspekt af citatet omhandler mangel på plads og ressourcer og vigtigheden af at huske på, at der lever mange andre mennesker i verden. Marie drager en parallel mellem børnehaven, hvor man lærer at "brede sig lidt ud," så der er plads (og kage) nok til alle, og så menneskehedens rovdrift på naturens ressourcer. Selvom dette kan virke som en mindre detalje, så vidner det måske også om endnu et skred i Maries forståelser. Berlant skriver, at når en afbrydelse leves som "justering, remediering, eller tilpasning, så er nuet et tidsrum, der bliver sanset og formet – et 'impasse'" (2011: 199 egen oversættelse). I kontrast til Maries metafor om en "retning" mod et "fedt mål", som gør tid til noget fremadgående, så signalerer udtrykket "at brede sig ud" snarere en lateral bevægelse. At brede sig ud producerer tid. I en sidelæns bevægelse udvider og udstrækker det nuet som et impasse, og det holder dermed

nutiden åben for forandring. At brede sig ud tyder også på en bevægelse-i-relation. Det kan ikke lade sig gøre at brede sig ud alene, som enkeltperson. Det er nødvendigvis en kollektiv bestræbelse, som ikke forsøger at overkomme tab eller knaphed af ressourcer, men snarere at bære dem kollektivt. Det, som herved vindes, er måske hverken mere eller mindre end det at kunne bære hinandens kompleksitet, mens man kollektivt søger efter måder at forme nutiden uden vished om fremtiden.

Således vil jeg argumentere, at der kan være tale om sprækker for andre levemåder, hvor Marie i højere grad kan forholde sig til de bredere politiske, sociale, og miljømæssige implikationer af hendes måde at aspirere på. Sprækkerne åbner for, at Marie kan orientere sig mod nutiden, uden at fikserer fremtiden, og de muliggør dermed potentielle forandringer og alternative fremtider.

Endeligt er det værd at huske på den ambivalens, der trods alt er i Maries beskrivelser. Mit argument er ikke, at Marie ændrer levemåder, eller at hun nu orienterer sig til fremtiden på en radikal ny måde, men snarere at afbrydelserne udgør åbninger, hvor sådanne forandringer kan opstå og dyrkes. Maries citat indeholder elementer af det, som Coleman (2016) beskriver som en accelereret nutid. Men det rummer også nye refleksioner, der potentielt skubber til betingelserne for hvordan aspirationer og fremtider gøres, erfares og leves. Maries case demonstrerer, hvordan hverdagsøjeblikke er viklet ind i aspirationer. Den vidner om afbrydelsers politiske og etiske betydning i de processer, hvor sociale og strukturelle former produceres og reproduceres på ny.

DISKUSSION OG KONKLUSION

Denne artikel ønskede at bidrage med nye forståelser af, hvordan forandringer i unges aspirationer kan opstå, som potentielt overskrider strukturelle begrænsninger. Inspireret af studier der har demonstreret det analytiske potentiale i at fokusere på hverdagslivet (Iverson og Renold 2013), zoomede jeg ind på én informants, Maries, beskrivelser af øjeblikke og processer i hverdagen. Baseret på Lauren Berlants (2011) begreb om 'cruel optimism' og dets anvendelse i den eksisterende aspirationsforskning udviklede jeg en forståelse af aspirationer som tilknytninger til 'det gode liv', som opretholdes gennem et tilknytningsarbejde. Dette tilknytningsarbejde er samtidigt produktivt, for så vidt at det former subjektet i henhold til en normativ, 'passende' forståelse af aspirationer.

Den første del af analysen viste, i tråd med den eksisterende forskning (Allen 2014; Archer m.fl. 2014; Spohrer m.fl. 2018; Zipin m.fl. 2015), at Maries aspirationer primært var forankret i et individualistisk tilknytningsarbejde. For Marie repræsenterede livet som ingeniør løftet om 'det gode liv', som ifølge hende kunne opnås ad en såkaldt "ordentlig" og "klog" uddannelsesvej. Denne tilknytning til 'det gode liv' indebærer et arbejde, der bestod i at forene modstridende forventninger. Det indebærer også, at hun arbejdede hårdt og altid gjorde sit bedste i skolen for at opnå succes, og i forlængelse heraf, at hun antog et individuelt ansvar for succes og nederlag. I denne del af analysen argumenterede jeg, at en sådan forståelse af aspirationer kan føre til reproduktion af strukturelle uligheder, fordi den individualiserer og tilslører strukturelle begrænsninger (se også Mendick m.fl. 2015; Zipin, m.fl. 2015).

Anden og tredje del af analysen forsøgte at tage artiklen et skridt længere ved at undersøge åbninger for alternative aspirationer (se også Coleman 2016; Iverson og Renold 2013). Ved at

tilføje Berlants begreb om 'glitches' (2011; 2016; 2022), der hidtidig ikke har fundet samme anvendelse i aspirationslitteraturen, udviklede jeg et analytisk blik for afbrydelser i det sociales reproduktion, og jeg eksemplificerede, hvordan man gennem et nøje analytisk arbejde kan udfolde afbrydelsernes potentiale for forandring. Mere specifikt viste analysen, hvordan Maries bekymringer om klimakrisen sommetider, i de 'underligste' øjeblikke, manifesterede sig i hendes hverdag. I Maries beskrivelser af disse øjeblikke konfronteres hun med hendes afhængigheder af andet uden for hende selv, som derved syntes at ødelægge en fantasi om et afgrænset og autonomt subjekt, der fuldt ud kan kontrollere sin livsbane. I afbrydelserne syntes Marie at komme i kontakt med individualitetens begrænsninger, og hun placerede sig selv og sin fremtid som viklet ind i bredere politiske forhold. I forlængelse deraf syntes Maries beskrivelser at indikere en ny søgen efter andre måder at aspirere på, der lod fremtiden stå hen i uvished og drejede opmærksomheden mod nuet for potentielt at udvikle mere bæredygtige og kollektive levemåder.

Jeg hævder ikke, at artiklen bringer generelle eller generaliserbare forståelser af unges aspirationer – ej heller af hvordan klimakrisen erfares af unge. Artiklens primære bidrag skal derimod findes i dens blik for hverdagens små øjeblikke, der sommetider kan afbryde normative forståelser og levemåder, og dermed åbne sprækker hvor alternativer kan opstå. Dette fokus tilbyder forskere og professionelle indblik i de emergerende processer i unges liv, der ikke umiddelbart falder under vores nuværende forståelser af, hvad det vil sige at aspirere, men som kan udgøre alternative levemåder, der potentielt muliggør andre, mere bæredygtige, fremtider.

FINANSIERING

Dette arbejde blev støttet af Danmarks Frie Forskningsfond (Bevillingsnummer 8091-00051B).

LITTERATUR

Allen, K. (2014). 'Blair's children': Young women as 'aspirational subjects' in the psychic landscape of class. *The Sociological Review*, 62, 760–779.

Allen, K. (2016). Top girls navigating austere times: Interrogating youth transitions since the “crisis.” *Journal of Youth Studies*, 19(6), 805–820.

Andersen, N.Å., H. Knudsen & J. Sandager (2023). Potentialising the potential: Dream of everything you can become and become everything you dream of. *European Educational Research Journal*. <https://doi.org/10.1177/14749041231167063>

Appadurai, A. (2004). *The Capacity to Aspire: Culture and the Terms of Recognition*. I V. Rao & M. Walton (Red.), *Culture and Public Action* (s. 59–84). Stanford University Press.

Archer, L., J. DeWitt & B. Wong (2014). Spheres of influence: What shapes young people’s aspirations at age 12/13 and what are the implications for education policy? *Journal of Education Policy*, 29(1), 58–85.

Ball, S.J., J. Davies, M. David & D. Reay (2002). “Classification” and “Judgement”: Social class and the “cognitive structures” of choice of Higher Education. *British Journal of Sociology of Education*, 23(1), 51–72.

Berlant, L. (2011). *Cruel Optimism*. Duke University Press.

Berlant, L. (2015). Structures of Unfeeling: Mysterious Skin. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 28, 191–213.

Berlant, L. (2016). The commons: Infrastructures for troubling times. *Environment and Planning D: Society and Space*, 34(3), 393–419.

Berlant, L. (2022). *On the Inconvenience of Other People*. Duke University Press.

Budgeon, S. (2011). The Contradictions of Successful Femininity: Third-Wave Feminism, Postfeminism and ‘New’ Femininities. I R. Gill & C. Scharff (Red.), *New Femininities* (s. 279–292). Palgrave macmillan.

Bjerg, H. & D. Staunæs (2011). Self-management through shame – Uniting governmentality studies and the ‘affective turn’. *ephemera*, 11(2), 138-156.

Coleman, R. (2016). Austerity futures: Debt, temporality and (hopeful) pessimism as an austerity mood. *New Formations*, 87, 83–101.

Coleman, R. (2017). A sensory sociology of the future: Affect, hope and inventive methodologies. *The Sociological Review*, 65(3), 525–543.

Corner, A. m.fl. (2015). How do young people engage with climate change? The role of knowledge, values, message framing, and trusted communicators. *WIREs Climate Change*, 6(5), 523–534.

Dearing, K. (2022). Work aspirations, intellectual disability and “cruelling out” the mark in the job club. *The Sociological Review*, 70(3), 564–579.

Frandsen, U. (2021). Frem mod 2030 bliver der stor mangel på STEM-uddannede og samfundsfaglige. <https://ida.dk/om-ida/nyt-fra-ida/frem-mod-2030-bliver-der-stor-mangel-p...>

Gale, T. & S. Parker (2015). To aspire: A systematic reflection on understanding aspirations in higher education. *The Australian Educational Researcher*, 42(2), 139–153.

Gill, R. & S. Orgad (2018). The Amazing Bounce-Backable Woman: Resilience and the Psychological Turn in Neoliberalism. *Sociological Research Online*, 23(2), 477–495.

Haugseth, J. F. & E. Smeplass (2023). The Greta Thunberg Effect: A Study of Norwegian Youth’s Reflexivity on Climate Change. *Sociology*, 57(4), 921–939.

Holstein, J. A. & Gubrium, J. F. (1995). *Qualitative research methods: Vol. 37. The active interview*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Houghton, E. (2019). Impersonal statements: Aspiration and cruel optimism in the English higher education application process. *International Studies in Sociology of Education*, 28(3–4), 279–298.

Ivinson, G. & E. Renold (2013). Subjectivity, affect and place: Thinking with Deleuze and Guattari’s *Body without Organs* to explore a young girl’s becomings in a post-industrial locale. *Subjectivity*, 6, 369–390.

Järvinen, M. (2000). The Biographical Illusion: Constructing Meaning in Qualitative Interviews. *Qualitative Inquiry*, 6(3), 370–391.

Kishik, S. & J.G. Pors (2023). "It hits me in the weirdest moments": How future female workers experience loss in times of planetary crisis. *Gender, Work & Organization*. <https://doi.org/10.1111/gwao.13041>.

Lather, P. & E.A. St. Pierre (2013). Post-qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), 629–633.

Maslen, J. (2019). Cracking the Code: The social mobility commission and education policy discourse. *Journal of Education Policy*, 34(5), 599–612.

Massumi, B. (1995). The Autonomy of Affect. *Cultural Critique*, 31, 83–109.

Mendick, H., K. Allen & L. Harvey (2015). 'We can Get Everything We Want if We Try Hard': Young People, Celebrity, Hard Work. *British Journal of Educational Studies*, 63(2), 161–178.

Nairn, K. (2019). Learning from Young People Engaged in Climate Activism: The Potential of Collectivizing Despair and Hope. *YOUNG*, 27(5), 435–450.

Otto, B.D. & A. Strauß (2019). The Novel as Affective Site: Uncertain work as impasse in *Wait Until Spring*, Bandini. *Organization Studies*, 40(12), 1805–1822.

Pors, J.G. (2016). 'It Sends a Cold Shiver down my Spine': Ghostly Interruptions to Strategy Implementation. *Organization Studies*, 37(11), 1641–1659.

Pors, J.G. (2020). Ledelse og tårer. Ledelsessubjektivitet på kanten af det individuelle. *Lederliv*. <https://lederliv.dk/sites/default/files/LEDELSE%20OG%20TÅRER.pdf>

Pors, J.G. (2021a). Local Meaning-making in Discursive, Embodied and Affective Registers. *International Journal of Public Leadership*, 17(3), 247-264.

Pors, J.G. (2021b). A ghostly encounter and the questions we might learn from it. *Culture and Organization*, 27(4), 289–301.

Pors, J.G. & S. Kishik (2023). Future-Making in an Uncertain World: The Presence of an Open Future in Danish Young Women's Lives. *Sociology*, 57(2), 398-414.

Pors, J.G. & M. Plotnikof (forestående). Governmental atmospheres. The targeting of sensuous experience in contemporary ambitions to inspire STEM aspirations in young girls. *Organization*.

- Raco, M. (2009). From expectations to aspirations: State modernisation, urban policy, and the existential politics of welfare in the UK. *Political Geography*, 28(7), 436–444.
- Ravn, S. (2022). Reframing immobility: Young women aspiring to ‘good enough’ local futures. *Journal of Youth Studies*, 25(9), 1236–1250.
- Reay, D. (2013). Social mobility, a panacea for austere times: Tales of emperors, frogs, and tadpoles. *British Journal of Sociology of Education*, 34(5–6), 660–677.
- Ringrose, J. (2007). Successful girls? Complicating post-feminist, neoliberal discourses of educational achievement and gender equality. *Gender and Education*, 19(4), 471–489.
- Ringrose, J. & V. Walkerdine (2008). Regulating the Abject. *Feminist Media Studies*, 8(3), 227–246.
- Sandager, J. & J.G. Pors (2021). Ghostly Mirroring: How Taxidermy Could Teach us Something Important About Current Attempts to Inspire STEM Aspirations in Young Women. I D. Mifsud (Red.), *Narratives of Educational Leadership: Representing Research via Creative Analytic Practices* (s. 199–221). Springer Singapore.
- Scharff, C. (2016). The Psychic Life of Neoliberalism: Mapping the Contours of Entrepreneurial Subjectivity. *Theory, Culture & Society*, 33(6), 107–122.
- Sellar, S. (2013). Equity, markets and the politics of aspiration in Australian higher education. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 34(2), 245–258.
- Sellar, S. (2016). Leaving the future behind. *Research in Education*, 96(1), 12–18.
- Sellar, S. & L. Zipin (2019). Conjuring optimism in dark times: Education, affect and human capital. *Educational Philosophy and Theory*, 51(6), 572–586.
- Skeggs, B. (2005). The Making of Class and Gender through Visualizing Moral Subject Formation. *Sociology*, 39(5), 965–982.
- Spohrer, K., G. Stahl & T. Bowers-Brown (2018). Constituting neoliberal subjects? ‘Aspiration’ as technology of government in UK policy discourse. *Journal of Education Policy*, 33(3), 327–342.

Thomson, R. & J. McLeod (2015). New frontiers in qualitative longitudinal research: An agenda for research. *International Journal of Social Research Methodology*, 18(3), 243–250.

Tyler, I. (2013). *Revolting Subjects*. Zed Books.

Vaadal, K., & S. Ravn (2021). “It Feels Like Life Is Narrowing”: Aspirational Lifestyles and Ambivalent Futures among Norwegian “Top Girls.” *Sociology*, 55(6), 1135–1150.

Walkerdine, V. (2003). Reclassifying Upward Mobility: Femininity and the neo-liberal subject. *Gender and Education*, 15(3), 237–248.

Wilson, H.F. (2017). On geography and encounter: Bodies, borders, and difference. *Progress in Human Geography*, 41(4), 451–471.

Zipin, L., S. Sellar, M. Brennan & T. Gale (2015). Educating for Futures in Marginalized Regions: A sociological framework for rethinking and researching aspirations. *Educational Philosophy and Theory*, 47(3), 227–246.